

ВИЩА ШКОЛА

УДК 374.7

О. І. БЕСПАРТОЧНА

СУЧАСНИЙ ПІДХІД ДО ВИВЧЕННЯ МАГІСТРАНТАМИ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

У статті проаналізовано теоретико-методологічні аспекти методики викладання у вищій школі; уточнено вимоги до змісту дисципліни “Методика викладання у вищій школі” та особливості підготовки магістрантів до викладання; надано рекомендації щодо змісту дисципліни “Методика викладання у вищій школі” згідно з європейськими вимогами.

Ключові слова: методика викладання, вища освіта, магістрант, майбутній викладач, професійна підготовка.

Сучасний напрям розвитку української вищої освіти спрямований не тільки на українського, а й на європейського споживача освітніх послуг. У межах виконання вимог Болонського процесу українська вища освіта зазнала суттєвих реформ та координаційних змін. Безумовно, освітянські реформи будуть позитивними тільки за умови постійної співпраці всіх учасників – виконавців вищої освіти. Неможливо відповідати вимогам якості європейської вищої освіти, європейському ринку праці, якщо не змінити підхід до підготовки фахівців з вищою освітою.*

Адже магістр, який навчається за будь-яким непедагогічним профілем, може обрати і професійну педагогічну діяльність, тому дисципліна “Методика викладання у вищій школі” належить до базових у циклі професійно орієнтованих.

Проблеми методики викладання у вищій школі досліджують вітчизняні та зарубіжні вчені. Окремим аспектам порушеної проблеми присвячені праці І. Зязюна, П. Коваль, В. Ляудіс, Н. Мачинської, В. Нагаєва, А. Пашкова, Т. Поясок та ін. Основним завданням сучасної вищої школи є підготовка всебічно розвинутих молодих викладачів, здатних постійно поглиблювати свої знання, підвищувати теоретичний і практичний рівні, формувати вміння оперувати новими технологіями та знаннями, бути готовим змінюватися й пристосовуватися до нових потреб ринку праці, навчатися впродовж життя. Для цього потрібно інтенсифікувати навчальний процес, посилити його привабливість та результативність у всіх формах і методах навчання [7, с. 143].

Н. Мачинська зазначає, що особливої уваги потребує підготовка майбутніх фахівців в умовах магістратури, оскільки інститут магістратури забезпечує підготовку не тільки фахівців окремого напрямку (економічного, юридичного, технічного тощо), а й сприяє формуванню професійно-педагогічної компетентності в магістрантів як майбутніх викладачів вищої школи [3, с. 11].

О. Проценко, детально розглянувши нормативно-правове забезпечення інституту магістратури в Україні, робить висновок, що фахівець, який здобув освітньо-кваліфікаційний рівень “магістр”, повинен володіти поглибленими знаннями з обраної спеціальності, уміннями інноваційного характеру, навичками науково-дослідної (творчої) роботи, набути певного досвіду використання одержаних знань і вміти продукувати елементи нових знань для вирішення завдань у відповідній сфері професійної діяльності [6]. Це повною мірою стосується й педагогічної підготовки.

Необхідність засвоєння майбутніми магістрами методики викладання у вищій школі відповідно до сучасних методологічних настанов у галузі освіти, впровадження системного підходу до її практичної реалізації у вищих навчальних закладах зумовлює актуальність пропонованої розвідки.

Мета статті полягає в компаративному аналізі та узагальненні досвіду методики викладання у вищій школі України.

Проблема педагога і його ролі в суспільстві – одна з найважливіших у сучасному суспільстві. Дисципліна “Методика викладання у вищій школі” безпосередньо спрямована на вирішення завдань, невід’ємно пов’язаних зі становленням у магістрів гуманного світосприйняття, формування в них педагогічних знань, умінь та навичок, що є, безумовно, необхідним як для професійної викладацької діяльності, так і для підвищення загальної компетентності в міжособистісних відносинах. Основний зміст дисципліни має за мету обґрунтування методологічних і наукових підходів щодо визначення сутності та структури навчального процесу у вищій школі, основних закономірностей і принципів організації навчання у вищих навчальних закладах, а також розв’язання конкретних завдань навчання, виховання (використання сучасних технологій, вибір відповідних методів, форм організації, навчальної діяльності, засобів навчання тощо).

Як зазначають Е. Карпова і В. Нестеренко, у європейських країнах споживачі результатів освітніх систем оцінюють якість освіти та підготовленість фахівців за рівнем їх компетентності, швидкістю опанування певних компетенцій і здатністю створювати нові компетенції [1]. Побудова процесу навчання відповідно до мети інноваційного навчання докорінно відрізняється від процесу традиційного навчання. Майбутній викладач повинен оволодіти конструктивно-проектувальною діяльністю, яка являє собою створення у внутрішньому плані всієї цілісної системи навчально-виховної ситуації з урахування змін, що виникають у ході заняття, у зв’язку з актуалізацією студентами минулого досвіду.

У зв’язку із цим ми вважаємо доцільним при вивченні “Методики викладання у вищій школі”, насамперед, ознайомити студентів з теоретичними та методичними основами педагогіки вищої школи, що передбачає вивчення концептуальних напрямів розвитку вищої освіти в Україні, основних положень Болонського процесу як засобу інтеграції й демократизації вищої освіти та усвідомлення необхідності адаптації вищої освіти України до вимог Болонського процесу. Студенти повинні усвідомити роль вищої освіти в сучасній цивілізації, засвоїти предмет та основні категорії педагогіки вищої школи, методи й методику сучасних науково-педагогічних досліджень.

Система вищої освіти є особливим соціальним інститутом. У вищій школі висуваються відповідні нормативні вимоги до освітньо-виховного процесу. В. Краєвський, А. Хуторський, розкриваючи роль освітніх компетенцій у стандартах, зауважують, що освітні компетенції є наслідком особистісно-діяльнісного підходу до освіти, оскільки належать до особистості студента й формуються та перевіряються в процесі виконання ним певним чином складеного комплексу дій. Освітні компетенції належать не до всіх видів діяльності, у яких бере участь людина, а лише до тих, які охоплюють основні освітні галузі й навчальні предмети. Такі компетенції відтворюють освітньо-діялісну складову вищої освіти та покликані забезпечити комплексне досягнення її цілей [2]. Студенти повинні мати уявлення про особливості сучасної системи вищої освіти України як соціального інституту та першочергові завдання, які має вирішити система вищої освіти України. Поряд із цим майбутнім викладачам необхідно оволодіти знаннями щодо українського студентства як особливої соціально-демократичної групи молоді: їх права і обов’язки, процеси адаптації до умов навчання у вищих навчальних закладах тощо.

Важливе значення має опанування педагогічною культурою викладача вищого навчального закладу.

Для того, щоб майбутні викладачі, які не є випускниками педагогічного вищого навчального закладу, могли організувати навчальний процес у вищій школі, вони повинні знати сутність процесу навчання в структурі цілісного педагогічного процесу вищого навчального закладу, функції навчання, компоненти навчального процесу та структуру процесу навчання.

Засвоєння вищезазначених знань дасть змогу студентам під іншим кутом зору сприймати інформацію про сучасні технології та методи навчання у вищій школі, а в майбутньому – застосовувати їх для активізації навчально-пізнавальної діяльності.

Перехід до інформаційного суспільства суттєво впливає на професійну підготовку фахівців. Як зазначає С. Сисоєва, це стосується не лише змісту, форм і методів навчання, а й самого розуміння сучасної професійної освіти як неперервної, спрямованої на формування творчої особистості в глобалізованому інформаційному суспільстві XXI ст., здатної до саморозвитку та навчання впродовж усього життя [4].

Поряд з цим, як слушно зазначає Т. Поясок, якщо традиційна система навчання стимулює мотивацію досягнення, то використання інформаційних і комунікаційних технологій забезпечує формування пізнавальних мотивів студента, які сприяють стійкій активності пізнання, підвищують ефективність засвоєння знань [5, с. 72].

Розповідаючи студентам про технології, методи й засоби навчання у вищій школі, необхідно не лише давати уявлення про поняття, функції та класифікацію, а й акцентувати увагу на активних методах навчання, сучасних технологіях навчання, зокрема, диференційоване, особистісно орієнтоване, проблемне навчання; ігрові та інформаційні технології навчання. Водночас важливим є вивчення основних проблем активізації навчання, способів діагностування й шляхів підвищення активності студентів на занятті. Самі заняття доцільно проводити із застосуванням методів проблемного навчання, методів занурення, проектів, спостереження, методів експериментальної та диференційної психології, дискусійних методів; ігрових методів; сенситивних тренінгів, методів творчого самовираження, методів експресії, інтроспективного аналізу тощо.

Для оволодіння методичними основами викладання навчальних дисциплін значний відсоток часу необхідно виділити для засвоєння методики читання лекцій, проведення практичних і семінарських занять, оцінювання знань, умінь та навичок, організації курсового й дипломного проектування, практичної підготовки фахівців та самостійної роботи студентів.

Висновки. Таким чином, запропонований зміст навчальної дисципліни “Методика викладання у вищій школі” сприятиме засвоєнню магістрантами педагогічних форм освітньої взаємодії зі студентами, творчому застосуванню знань і способів діяльності; використанню найбільш ефективних методів навчання, виховання й розвитку студентів; пошуку педагогічних, психологічних та інших знань щодо вирішення проблем навчання й виховання у вищій школі.

У потенційних викладачів будуть виховуватись особистісні якості майбутнього педагога, відповідальне ставлення до виконання ролі викладача вищого навчального закладу, прагнення до самовдосконалення й самовиховання, встановлення відносин партнерства та співробітництва.

Перспективним напрямом дослідження є коригування методики викладання у вищій школі згідно із сучасними європейськими нормами та стандартами, розробка ефективних критеріїв оцінювання знань і коригування ролі самостійної роботи в студентів-магістрантів.

Список використаної літератури

1. Карпова Е. Е. Теоретичні засади індивідуалізації професійної підготовки майбутніх педагогів в умовах заочного навчання у вищому навчальному закладі : монографія / Е. Е. Карпова, В. В. Нестеренко. – Одеса : Вид. Букаєв Вадим Вікторович, 2012. – 196 с.
2. Краевский В. В. Основы обучения. Дидактика и методика : учеб. пособ. для студ. высш. учеб. завед. / В. В. Краевский, А. В. Хуторской. – Москва : Академия, 2007. – 352 с.
3. Мачинська Н. І. Організація неперервної педагогічної практики магістрантів / Н. І. Мачинська // Педагогічний процес: теорія і практика : зб. наук. праць Київського університету імені Бориса Грінченка / [ред. кол.: С. О. Сисоєва (гол. ред.) та ін.]. – Київ : ТОВ “Видавниче підприємство “ЕДЕЛЬВЕЙС”, 2014. – Вип. 1. – С. 11–15.
4. Педагогічні технології у неперервній професійній освіті : монографія / [С. О. Сисоєва, А. М. Алексюк, П. М. Воловик та ін.]. – Київ : ВІПОЛ, 2001. – 502 с.
5. Поясок Т. Б. Інтеграція медіа в освітній процес: проблеми і перспективи / Т. Б. Поясок // Педагогічний процес: теорія і практика. – Київ : Едельвейс, 2014. – Вип. 1. – С. 69–73.
6. Проценко О. Б. Нормативно-правове забезпечення інституту магістратури в Україні [Електронний ресурс] / О. Б. Проценко. – Режим доступу: http://http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/prtp/2012_5/Procenko.pdf.
7. Рогозіна О. Методичні аспекти підготовки майбутніх фахівців засобами новітніх інформаційних технологій / О. Рогозіна // Проблеми підготовки сучасного вчителя : зб. наук. праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини / [ред. кол.: Побірченко Н. С. (гол. ред.) та ін.]. – Умань : ФОП Жовтий О. О., 2013. – Вип. 8. – Ч. 1. – С. 143–146.

Стаття надійшла до редакції 12.08.2014.

Беспарточная Е. И. Современный подход к изучению магистрантами методики преподавания в высшей школе

В статье проанализированы теоретико-методологические аспекты методики преподавания в высшей школе; уточнены требования к содержанию дисциплины “Методика преподавания в высшей школе” и особенности подготовки магистрантов к преподаванию; предоставлены рекомендации относительно содержания дисциплины “Методика преподавания в высшей школе” согласно европейским требованиям.

Ключевые слова: методика преподавания, высшее образование, магистрант, будущий преподаватель, профессиональная подготовка.

Bespartochnaya H. Modern Approach to the Study of Teaching Methodology by Magistrants in Higher School

Given that fact that the magistrant who trained in specialties of non-teaching profile can choose professional teaching career, as the discipline “Methodology of teaching in higher school” refers to the basic cycle of professionally-oriented disciplines.

This paper examines the theoretical and methodological aspects of teaching methods in higher school. The main contents of the discipline aims to study approaches to determine the nature and structure of the learning process in higher school, basic laws and principles of teaching in higher school, as well as solving specific problems of training and education.

In studying “Methodology of teaching in higher school” should be considered theoretical and methodological foundations of Pedagogics; regulatory requirements for the educational process in higher school, educational foundations of pedagogical culture and teacher’s technology at higher school; organizing of educational process, modern technology and teaching methods in higher school and methodological foundations of teaching.

The proposed contents of the course “Methodology of teaching in higher school” will facilitate the absorption by the magistrants pedagogic forms of educational interaction with students, creative application of knowledge and ways of activity; using the most effective methods of training in education and development of students; searching pedagogical, psychological and other knowledge to solve problems of training and education in higher school.

Key words: methods of teaching, higher education, magistrant, future teacher training.